

УДК 711.4:728

Главацький О.З.,
Національний університет «Львівська політехніка»

ФЕНОМЕН БЕЗПЕКИ ТА МІСЦЕ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ У ЙОГО СТРУКТУРІ

Розглядаються різні підходи до визначення феномену безпеки, з ґрунтовним аналізом одного з її аспектів – «безпека людини». На основі опрацьованих матеріалів автором описуються рівні, класифікація та види безпеки, а також її зв'язок з життєвим простором людини, частиною якого є міське середовище.

Ключові слова: безпека, загроза, життєве середовище.

Постановка проблеми. Життєдіяльність будь-якого людського суспільства спрямована на задоволення фізіологічних, соціальних і духовних потреб, включаючи і забезпечення своєї безпеки [5]. Характерно, що ця цінність має універсальний характер і проявляється у наступних сутнісних ознаках: безпека визнається як фундаментальна для всіх людей, незалежно від їх раси, національності, статі, віку, соціального стану; забезпечення безпеки є справою не тільки окремої людини чи соціальної групи, а суспільства в цілому; сприйняття безпеки окремою особою чи соціальною групою є суб'єктивним, через призму власних інтересів, фахового рівня чи складності людського життя; небезпека, як протилежність безпеки може бути мінімізована, але не ліквідована повністю [13, 4].

Проблема безпеки людини у всіх її сферах діяльності дуже складна, комплексна, має глибинний характер. Вона пронизує різні структури людського буття – психо-фізіологічні, морально-етичні, світоглядні, релігійно-етнічні, культурні, технологічні, природні, екологічні [10].

На основі дослідження феномену безпеки у вітчизняній та закордонній літературі, виявлено розбіжності та суперечливості у її трактуванні, описі основних характеристик, а також певна обмеженість у висвітленні цього питання. Таким чином *актуальність* статті полягає у тому, що опис феномену безпеки не є чітко систематизованим і часто суперечливим, як результат потребує детальнішого опрацювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методологічні основи безпеки отримали досить глибоке наукове осмислення в останнє десятиліття ХХ ст. Зокрема, трактуванням і систематизацією поняття «безпеки» займалися Є. П. Желібо, Г.В. Іващенко, В.М. Заплатинський, А.Ю. Чмихало, Д. Неф, Л. Рид, М. Техрінян; дослідження теоретичних і практичних сторін

управління ризиками як основи забезпечення безпеки, проведені Т.А. Балабановим, О.П. Мягченком, О.Л. Кузнєцовим, А.А. Кудрявцевим, І.І. Дудніковою, Р.С. Якимом. Різні аспекти забезпечення безпеки, взаємозв'язки безпеки та сталого розвитку знайшли відображення в працях М.С. Алешенкова, Д.Г. Балусєва, А.В. Возженікова, С.З. Павленко, А.С. Панарин, М.І. Дзлієва та ін.; зв'язок між безпекою і життєвим середовищем описаний у працях Є.П. Желібо, Г.В. Іващенко, В.М. Заплатинського, Д. Джейкобса, О. Ньюмана, Г. Шафта, Я. Колхуна, Х. Бартон, К. Цуру.

Мета статті. На основі наукових матеріалів розкрити і систематизувати поняття і структуру феномену безпеки, показати її зв'язок з архітектурно-планувальним середовищем міста.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі існує безліч визначень безпеки, що стверджує методологічну універсальність та світоглядний зміст даного поняття, яке стосується не стільки політичної, економічної чи військової сфер суспільної діяльності, скільки особистого сприйняття і внутрішнього відчуття безпеки окремою людиною. Відтак, безпека, формуючи загальне культурне уявлення певної соціальної групи про буття, є філософською категорією, що характеризує якість людського життя, його гідність і самоефективність. Вона не є чимось предметним, матеріальним і виступає абстрактною формою вираження життєздатності й життєстійкості об'єктів конкретного світу. Уявлення про безпеку розвивалися від поверхневого до більш глибокого, побудованого на науковій основі. Кожне із визначень безпеки по-своєму розкриває природу цього феномену [4,5].

Витоки осмислення поняття «безпека» (у перекладі з грецьк. – «володіти ситуацією») можна знайти у працях античних авторів. Досить широко результати осмислення проблем безпеки представлені в роботах філософів епохи Просвітництва, а також їх попередників і послідовників, зокрема в працях Ш. Л. Монтеск'є, Ж. Ж. Руссо та ін.

Як зазначає сучасний західний дослідник Е. Ротшильд, за минулі століття тлумачення змісту поняття «безпека» неодноразово змінювалося. Воно еволюціонувало разом з тією трансформацією, яку зазнавало західне суспільство: від слабо усвідомлюваних уявлень про безпеку, в яких вона виступала в якості внутрішнього самовідчуття людини, у бік більшої раціоналізації, визначеності даного феномену. В процесі цієї еволюції сталася вербалізація і закріплення поняття «безпека», що позначає право людини і умова її індивідуальної свободи [13].

В рамках сучасних досліджень з питань безпеки можна виділити кілька основних підходів до тлумачення змісту цього поняття.

По-перше, часто можна зустріти визначення безпеки як «такий стан будь-якого об'єкта, за якого йому не загрожує небезпека» [6]. Подібний за змістом термін «безпека» записаний у ДСТУ 2293-99, що означає «стан захищеності особи та суспільства від ризику зазнати шкоди» [7]. Тобто її трактують як відсутність недопустимого негативного ризику чи загрози, пов'язаних з можливістю завдати будь-якої шкоди, навіть мінімальної [10].

Але подібні визначення не задовільняють більшість науковців, оскільки стану абсолютної захищеності не буває, певна міра небезпеки або ризику присутня завжди, навіть коли у нас є відчуття або ілюзія повної безпеки. Тобто, мова може йти, в одному випадку, про ідеальну ситуацію, до якої треба прагнути, але яка принципово недосяжна, а в іншому – визнавати не абсолютність, а відносність категорії безпеки, що передбачає реальне і постійне існування ризику і небезпек [5].

Реалістичнішим є широке значення безпеки, як стану захищеності особистості, суспільства, держави від зовнішніх і внутрішніх небезпек і загроз, що ґрунтуються на діяльності людей, суспільства, держави, світової співдружності народів з виявлення (вивчення), попередження, ослаблення, усунення небезпек і загроз, здатних знищити їх, позбавити їх фундаментальних матеріальних і духовних цінностей, нанести неприйнятні (недопустимі об'єктивно і суб'єктивно) збитки, закрити шлях до виживання та розвитку [14].

Подібним по суті є визначення безпеки за І. Дудніковою, що означає стан, в якому небезпека і умови, які ведуть до фізичного, психологічного або матеріального збитку контролюються з тим, щоб зберегти здоров'я і благополуччя індивідів та суспільства [5].

Це визначення, як і попереднє, містить термін «небезпека», який сам потребує наукового трактування. Інтерпритуючи слова В. Кузнецова, небезпека – це геокультурний феномен, який представляє по своїй суті набір своєрідних індикаторів: викликів, ризиків, загроз і страхів, які можуть заподіяти неприйнятний збиток, деформацію, травму мети, ідеалу, цінностей, інтересів людини, родини, суспільства, держави, цивілізації [8].

По-друге, за В. Бегун та І. Науменко безпека – це визначений експертами збалансований стан, рівноважність чинників ризику життю і діяльності населення й територій, функціонування і розвитку людини, соціуму, держави, природних, антропогенних систем з можливостями запобігати дії цих чинників. При цьому експертиза може проводитися як окремою особою щодо стану власної безпеки (відчуття збалансованого стану на свідомому і підсвідомому рівнях відчуття), так і експертами-фахівцями стосовно безпеки соціально-екологічних систем різного рівня складності [4].

Дане твердження ґрунтується на тому, що безпека є відносною, і у такому разі людина, соціальна група, суспільство, держава або групи держав свідомо або неусвідомлено самі встановлюють для себе міру прийнятого ризику у відносинах самих з собою, між собою, з навколишнім світом [5]. Є. Желібо зазначає, що термін «ризик» для людини чи суспільства – це категорія, яка має велику кількість індивідуальних ознак і характеристик, і математично точно визначити його надзвичайно складно, а інколи неможливо. В таких випадках ризик може бути оцінений лише завдяки експертній оцінці [6].

По-третє, поняття «безпека» може розглядатися як цінність і мета, для реалізації якої людина, суспільство чи держава роблять певні дії. В рамках даного підходу поняття «безпека» синтезується з аналізу природних потреб людини, задоволення яких виступає метою її життєдіяльності. Людям властиво відчувати свою безпеку або небезпеку на основі тривожних сигналів і сприйняття органів чуття, інстинктивних реакцій організму, інтуїції [13].

Характеризуючи різні підходи до визначення поняття «безпека», необхідно зазначити, що одними із найважливіших елементів формування системи раціональних уявлень про безпеку є поняття «суб'єкт» і «об'єкт безпеки». Головним об'єктом і суб'єктом безпеки науковець І. Дуднікова проголошує людину, яка може виступати в декількох іпостасях: в якості окремої особистості, тієї чи іншої соціальної групи та суспільства в цілому. Вона присутня у всіх інших системах безпеки, відіграючи базову системоутворюючу роль. Звідси забезпечення особистої безпеки стає умовою забезпечення безпеки всіх інших її форм і рівнів, проте становище особистості визначається станом суспільства, держави, природи. Це пов'язано з тим, що особистість є біосоціальною системою і виступає одночасно в ролі людини як члена суспільства і людини як живого організму, існуючого в обмежених параметрах навколишнього середовища [5].

Тому, безпека людини визначається, насамперед, сталим, збалансованим розвитком оточення (середовище, соціум), а особливо його збалансованим соціокультурним змістом; гармонійним внутрішнім розвитком самої людини як універсуму, особистості та індивідуальності, а також психофізіологічною сферою людини та її свідомістю, що змістовно характеризується єдністю глибинних архетипів, ментального досвіду, наукового знання, соціальних норм і морально-етичних цінностей [4].

Отже, безпека є філософською категорією, її можна віднести до базисних, першочергових потреб людей і соціальних спільнот. Уявлення про неї розвивалися від поверхневого до більш глибокого, побудованого на науковій основі. Безпека охоплює усі сфери людського життя: соціальні, економічні, трудові та ін., тому існує багато її визначень, кожне з яких по-своєму розкриває

природу цього явища. Головний об'єкт безпеки – людина, вона є зв'язуючою ланкою у її структурі. Безпека людини взаємопов'язана з безпекою суспільства і держави, тому науковці приділяють цьому аспекту особливий інтерес.

Для комплексного розуміння феномену «безпеки» – недостатньо зазначити різні підходи щодо її визначення. Потрібно ще розглянути сутнісні характеристики цього феномену: його рівні, види, структуру, межі впливу та ін.

Залежно від того, хто виступає суб'єктом чи об'єктом безпеки – окрема людина, соціальна група, суспільство в цілому, держава чи спільнота держав, виділяють такі основні рівні безпеки:

- особиста або індивідуальна;
- соціетальна (громадська) або безпека суспільства;
- національна або безпека держави;
- міжнародна або колективна;
- всесвітня або глобальна.

В якості проміжного рівня між індивідом і суспільством (або між індивідом і державою) виділяють рівень групової безпеки або безпеки спільноти. Між національним і міжнародним рівнями або між глобальним і міжнародним рівнями може виділятися регіональний рівень. Крім того, про регіональну безпеку говорять і відносно стану безпеки в одній з частин держави або в межах етнокультурної області, що об'єднує території відразу декількох держав [13].

Рівні безпеки наочно показують, що не можна гарантувати безпеку окремій особі, не забезпечивши безпеки для всього суспільства, і, навпаки. У зв'язку з цим зростає інтерес вчених, політичних діячів до проблеми саме соціальної безпеки, оскільки, тільки забезпечивши соціальну безпеку, можна домогтися зміцнення національної та міжнародної безпеки.

Тому, безпека людини – невід'ємна складова характеристика стратегічного напрямку людства, визначений ООН як «сталий людський розвиток» (Sustainable Human Development), що призводить до економічного, соціального, культурного, духовного зростання, сприяє гуманізації громадян і збагаченню позитивного загальнолюдського досвіду [6].

Слід зазначити, що в «Концепції безпеки людини», прийнятою ООН, виділяється вісім основних категорій безпеки: економічна, продовольча, екологічна, особиста, соціальна, громадська, політична та безпека здоров'я.

В своїх працях науковці намагаються уточнити або переглянути даний перелік. Зокрема Д. Нефф виділяє критерій культурної безпеки або «набору психологічних орієнтирів, які суспільство згенерувало для збереження і поліпшення здатності контролювати невизначеність і страх». Л. Рід і М. Техранян пропонують власну класифікацію, яка включає психологічну

безпеку – «створення умов, що сприяють гуманним і шанобливим міжособистісним відносинам»; а також комунікаційну безпеку, або важливість «свободи і балансу інформаційних потоків» [12].

Значної уваги заслуговує робота А. Чмихало, в якій до головних аспектів безпеки входять: екологічна, демографічна, фізична, економічна, соціальна, етнокультурна, інформаційна, військова та технологічна [13].

Для вивчення певних аспектів безпеки і її класифікації науковці використовують систему «людина – життєве середовище», в якій людина є суб'єктом – носієм предметно-практичної діяльності й пізнання, джерелом активності, спрямованої на об'єкт – життєве середовище. Під *життєвим середовищем* розуміють частину зовнішнього середовища, що оточує людину, підтримує її існування, створює умови для діяльності та суспільних відносин і безпосередньо впливає на її життя та здоров'я [14]. У цьому розумінні воно не має постійних у часі та просторі кордонів, його межі визначаються передусім рівнем системи, тобто тим, що в даному разі розуміється під терміном «людина».

Життєве середовище людини складається з трьох компонентів: природного (земний ґрунт, повітря, водоймища, рослини, тварини, сонце, планети тощо), соціального або соціально-політичного (форми спільної діяльності людей, єдність способу життя) та техногенного середовищ (житло, транспорт, промислові та енергетичні об'єкти, зброя тощо) [6].

Тому на думку Є. Желібо найвдалішою є класифікація небезпек життєдіяльності людства за джерелами походження, які поділяються на чотири групи. Перші три вказують на те, що небезпеки за своїм походженням належать до трьох елементів життєвого середовища, до четвертої належать природно-техногенні, природно-соціальні та соціально-техногенні небезпеки, джерелами яких є комбінація різних елементів життєвого середовища (див. рис. 1).

Природні джерела небезпеки – це природні об'єкти, явища природи та стихійні лиха, які становлять загрозу для життя і здоров'я людини (землетруси, зсуви, селі, вулкани, повені, снігові лавини, шторми, урагани, зливи, град, тумани, ожеледі, блискавки, астероїди, сонячне та космічне випромінювання, небезпечні рослини, тварини та ін.).

Техногенні джерела небезпеки – це передусім склади легкозаймистих і вибухонебезпечних речовин та матеріалів, небезпечні підприємства, хімічні лабораторії, транспортні шляхи і вузли тощо.

До *соціальних джерел небезпек* належать небезпеки, викликані низьким духовним та культурним рівнем: бродяжництво, проституція, пияцтво, алкоголізм, злочинність тощо. Першоджерелами цих небезпек є незадовільний матеріальний стан, погані умови проживання, страйки, повстання, революції,

конфліктні ситуації на міжнаціональному, етнічному, расовому чи релігійному ґрунті. Проте, більшість джерел небезпек мають комбінований характер. Ось лише невелика їх частка:

- *природно-техногенні небезпеки* – смог, кислотні дощі, пилові бурі, зменшення родючості ґрунтів, виникнення пустель та інші явища, породжені людською діяльністю;

- *природно-соціальні небезпеки* – наркоманія, інфекційні та венеричні захворювання, СНІД та ін;

- *соціально-техногенні небезпеки* – професійна захворюваність та травматизм; психічні відхилення та захворювання, викликані виробничою діяльністю; масові психічні відхилення та захворювання, спровоковані впливом на свідомість і підсвідомість людей засобів масової інформації та спеціальними технічними засобами; токсикоманія [6].

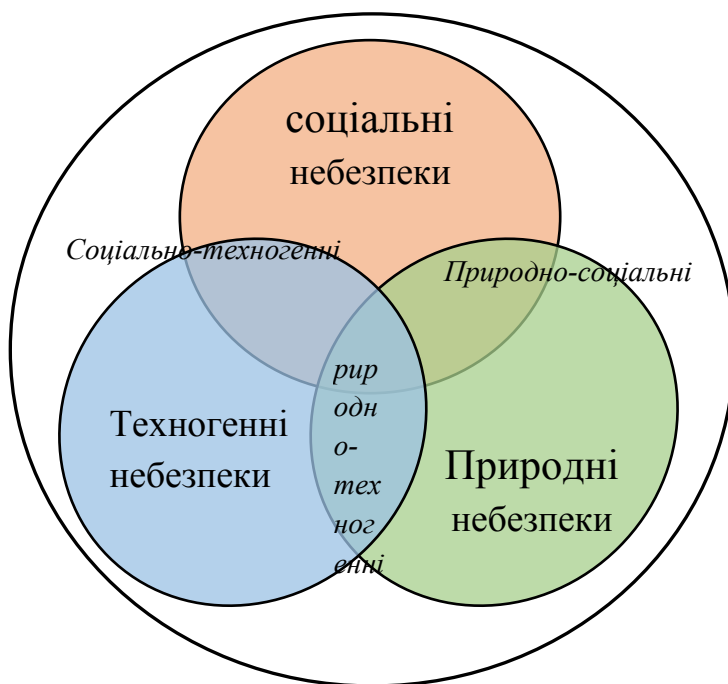

Рис. 1. Види джерел небезпек у життєвому просторі

Зв'язок між вказаними вище основними джерелами небезпек проявляється не тільки у можливості їхньої комбінації, але й у їхньому потенційному взаємовпливі. Як зазначають В. Бегун та І. Науменко наслідком соціальних небезпек можуть бути техногенні, а звідси і природні небезпеки. І навпаки, техногенні та природні небезпеки породжують нестабільність, зміни в укладі життя, що може призвести до соціальних небезпек. Тобто можливо представлення їхньої взаємодії у вигляді ланцюга небезпек (див. рис. 2).

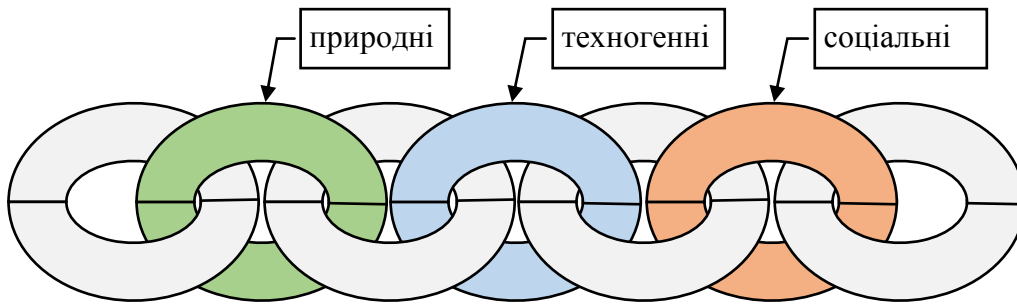

Рис. 2. Взаємозв'язок небезпек життєдіяльності людини (за В. Бегун)

Іншим важливим елементом формування раціональних уявлень про безпеку та її зв'язків з людиною і життєвим середовищем є виділення поняття «загроза», як причини порушення стану безпеки, одного з її аспектів. За І. Дудніковою безпека знаходить своє існування саме у зв'язку з появою загроз. Вони можуть бути як реальними, тобто вже проявилися в своєму негативному, руйнівному впливі на об'єкт безпеки, так і потенційними, тобто їх негативний вплив може проявити себе в найближчому або віддаленому майбутньому [14]. На рисунку 3 показана таксонометрія загроз і зв'язки між ними.

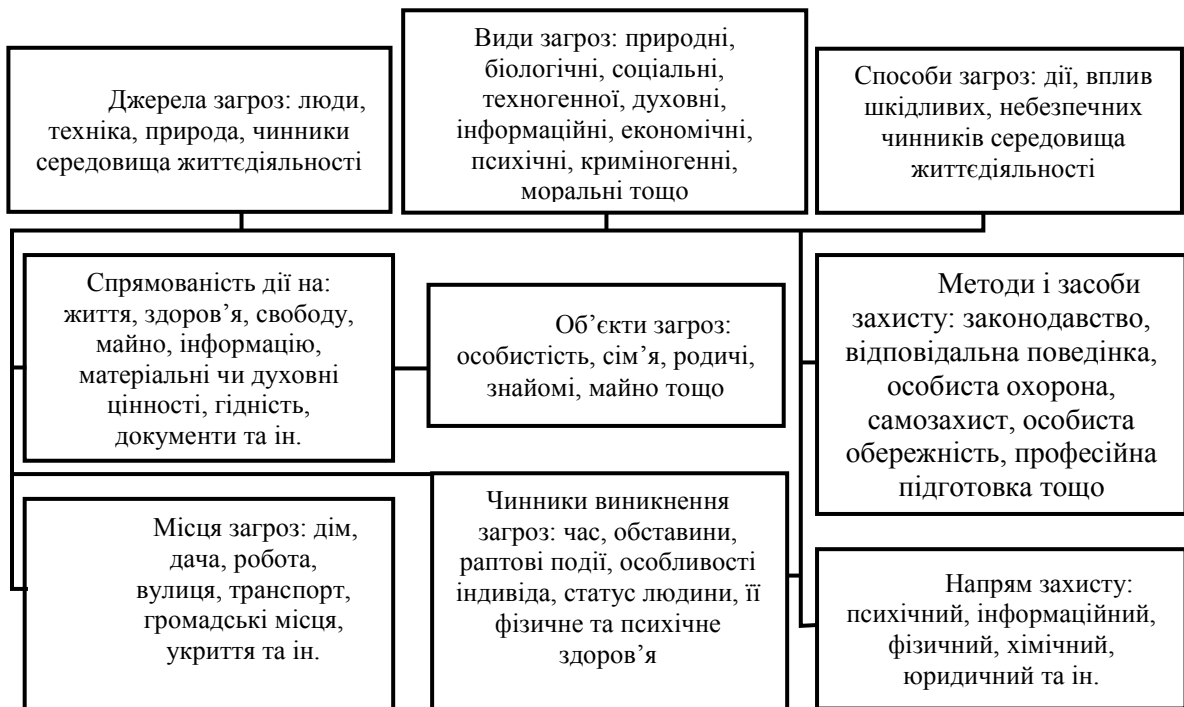

Рис. 3. Модель загроз безпеці життєдіяльності людини (за Р. Якимом)

Отже, як помітно з рисунку загрози реалізують себе в різних областях існування людини та компонентах життєвого середовища, що виражаються у вигляді системи: природна сфера–людина–техногенна сфера. Одним цих

компонентів, а також суб'єктом системи «людина-життєве середовище» може виступати саме місто в цілому, чи окремі його фрагменти: квартал, мікрорайон, район.

Між міським простором і життєвим середовищем є чіткий взаємозв'язок, що чітко простежується у матеріалах «Афінської хартії» (1933р.) Міжнародної спілки архітекторів СІАМ. Відповідно до яких виділяються чотири основні функції міської діяльності: робота, житло, відпочинок і пересування [1]. У сучасному містобудуванні місто розглядається як комплексний проект розвитку цих видів діяльності, що відображено у ДБН 360-92**.

Згідно якого територія міста за функціональним призначенням і характером використання поділяється на сельбищну (ділянки житлових будинків, громадських установ, будинків і споруд, площі, парки, сади, сквери тощо), виробничу (території промислових комунально-складських об'єктів, споруд зовнішнього транспорту та ін.) і ландшафтно-рекреаційну (парки, лісопарки, міські ліси, заміські зони масового короткочасного і тривалого відпочинку, курортні зони та ін.) [8].

Компоненти даної класифікації одночасно входять до трьох елементів життєвого середовища, яке оточує людину, – природного, техногенного (матеріально-культурного) та соціального. Таким чином архітектурно-планувальне середовище об'єднує окремі області життєвого середовища, виступаючи як складна система взаємодії людини й простору, що її оточує [2].

Зокрема, при підтримці Всесвітньої організації здоров'я були створені різні моделі у яких простежується взаємозв'язок здоров'я та середовища проживання, її біологічних, фізичних, соціальних та економічних складових [12]. У цьому контексті здоров'я – це стан повного фізичного, психологічного та соціального благополуччя, забезпечення якого на думку Г. Туманова і В. Фризко є одним із головних завдань безпеки людини [7].

На рис. 4 наведені групи факторів, що впливають на здоров'я визначені ВОЗ.

Рис. 4. Фактори, що впливають на здоров'я людини

В даному контексті слід згадати відому модель М. Уайтхеда і Дж. Далгрена, яка зображена на рисунку 5. У центрі розташовані люди з їх певними генетичними характеристиками, спадковою схильністю, а навколо них – «рівні» впливу, тобто фактори, які можуть бути змінені. Зокрема: *перший рівень* стосується способу життя конкретної людини та її особистісних особливостей, наприклад, ступеня дружелюбності й злагоди з навколишньою дійсністю, які можуть сприяти підтримці здоров'я або наносити йому шкоду; *другий рівень* визначається умовами соціального оточення, ступенем взаємної підтримки в несприятливих умовах (наявності або відсутності підтримки, а також її ефективності); *третій рівень* включає такі структурні чинники, як житлові умови та умови праці, а також розвиненість сфери обслуговування й місць громадського користування (наприклад, школи, спортивні майданчики, місця відпочинку та розваги та ін.); *четвертий рівень* об'єднує соціально-економічні умови, загальний рівень культури, стан навколишнього середовища.

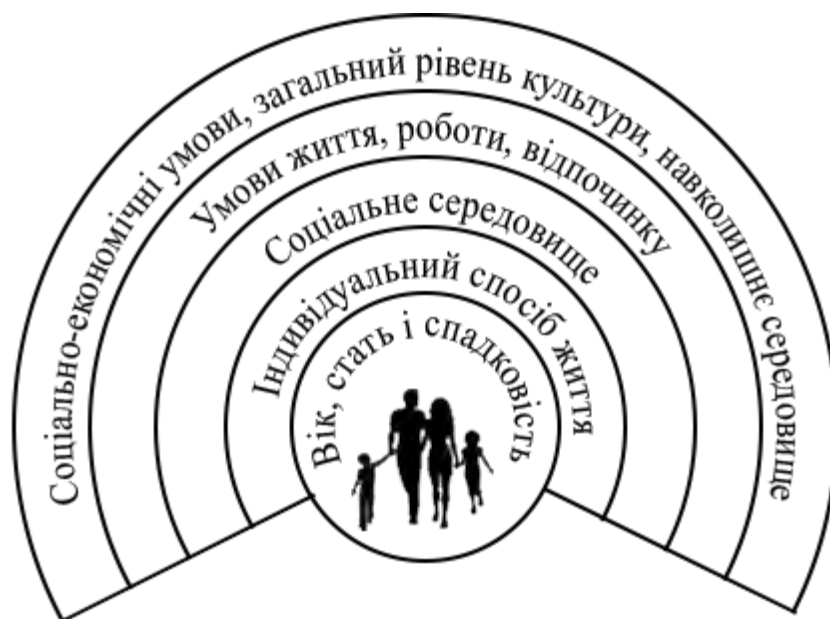

Рис. 5. Вплив різноманітних факторів на здоров'я людини (за М. Уайтхед і Дж. Далгрена)

Отже, стан і управління міським середовищем, а також те, як жителі його використовують, лежить в основі здоров'я і благополуччя людей. Рішення, що приймаються фахівцями з міського планування, впливають на соціальну, фізичну та економічну складові середовища проживання і на функціонування міста. Від спеціалістів, які сприяють підготовці планів розвитку міста, в значній мірі залежать перспективи вирішення міських проблем здоров'я, якості життя і безпеки.

Висновок. Таким чином, соціально-філософський аналіз феномена безпеки набуває особливої актуальності в контексті зростаючої урбанізації та інтенсифікації життя, соціальних і психологічних конфліктів, що закономірно виникають у сучасному суспільстві. У цьому зв'язку в рамках даного підходу поняття «безпека» розглядається як: стан захищеності від дії негативних чинників; відносне поняття, що залежить від експертної оцінки; цінність і мета, до якої треба прагнути.

Багато науковців, вивчаючи феномен безпеки, розглядають його у взаємодії з людиною. На їхню думку, вирішуючи проблеми забезпечення політичної, економічної, соціальної стабільності, необхідно, в першу чергу, гарантувати дотримання захисту прав та свобод особистості, захистити її від нарастаючих загроз. Цей маніфест відображено в «Концепції безпеки людини» ООН, до восьми головних аспектів якої входять соціальна та індивідуальна безпека.

Для якісного аналізу феномену безпеки науковці описують її рівні, вивчають джерела походження, вплив і місце дії загроз та ін. Ними виділяється система «людина-життєве середовище», де суб'єктом є індивід, група людей, суспільство, відповідно до якого визначається об'єкт системи. Ним може бути будинок, квартал, населений пункт чи країна.

Також об'єктом даної системи може виступати архітектурно-планувальне середовище міста. Згідно дослідження проведеного під егідою ВОЗ, його параметри та характеристики можуть суттєво впливати на здоров'я людей, якість їхнього життя, і на безпеку в цілому.

Отже, феномен безпеки є багатогранним об'єктом розуміння і сприйняття дійсності, який природно потребує інтеграції різних стратегій, сфер, форм і рівнів у її пізнанні, проектуванні, врахуванні й самоусвідомленні. Безпека людини – багатоаспектний стан, для характеристики і оцінки якого необхідно враховувати індивідуально-особистісні показники, умови існування і розвитку людини з боку суспільства, держави та світової спільноти, стан та параметри середовища існування.

Список використаних джерел

1. Алферов И.А. Формирование городской среды / И.А. Алферов, В.Л. Антонов, Р.Э. Любарский. – М.: Стройиздат, 1977. – 104с.
2. Архітектурне середовище як система : методичні вказівки до вивчення курсу “Загальна теорія систем і архітектура” [для студентів 5 курсу денної форми навчання, спеціальності 8.120.102 – Містобудівництво, архітектор широкого профілю] / укл. Л.П. Панова, Л.В. Дрьомова. – Харків : ХДАМГ, 2001. – 50 с.
3. Бартон Х. Здоровое городское планирование / Бартон Х., Цуру К ; [пер. с англ. В.Л. Ушаков, А.В. Ушакова ; под ред. Ю.Е. Абросимовой]. – М. : Європа, 2004. – 205 с.

4. Бегун В.В. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки): Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.В. Бегун, І.М. Науменко. – К., 2004. – 328 с.
5. Дуднікава І.І. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник. / Дуднікава І. І. 2-ге вид., доп. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – 268 с.
6. Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. / Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. ; за ред. Є.П. Желібо. 5-е вид. – К.: Каравела, 2007. – 344 с.
7. Зеркалов Д.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / Д. В. Зеркалов. – К.: Основа, 2011. – 526 с.
8. Кузнецов В.Н. Социология безопасности: Учебное пособие. М. : Изд-во МГУ, 2007. 423 с.
9. Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень : ДБН 360–92**. – чинний від 19.04.2002. – Офіційне вид. – К.: Держбуд України – 136с.
10. Мягченко О.П. Безпека життєдіяльності людини та суспільства: Навч. Посібник / Мягченко О.П. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 384 с.
11. Охорона праці. Терміни та визначення основних понять : ДСТУ 2293-99. – чинний від 01.01.2000. – К.: Держстандарт України – 15 с.
12. Рец.: Асташин В.В. История международных отношений (XV - начало XX в.) : учеб. пособие / В. В. Асташин, А.И. Кубышкин. – 2-е изд., перераб. и доп. - Волгоград : Волгогр. науч. изд-во, 2008. – 299 с., 6 л. ил.
13. Чмыхало А.Ю. Социальная безопасность: Учебное пособие / Чмыхало А.Ю. – Томск: Изд-во ТПУ, 2007. – 168 с.
14. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності людини: Навч. посібник. / Яким Р.С. – Львів: Вид-во "Бескид Біт", 2005. – 304 с.

Аннотация

В статье рассматриваются различные подходы к определению феномена безопасности, с основательным анализом одного из ее аспектов - «безопасность человека». На основе обработанных материалов автором описываются уровни, классификация и виды безопасности, а также ее связь с жизненным пространством человека, частью которого является городская среда.

Ключевые слова: безопасность, угроза, жизненная среда.

Annotation

The article examines the different approaches of the security phenomenon with the in-depth analysis of one of its aspects - the "human security". On the basis of the material processed, the author describes the levels and types of security classification, and its relationship with the living space of human, part of which is the urban environment.

Keywords: security, threat, habitat